

ПРИКАЗИ

Миодраг Н. Симовић

**БЕРИСЛАВ ПАВИШИЋ И ТАДИЈА БУБАЛОВИЋ:
МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО ПРАВО
(Правни факултет, Ријека, 2013, стр. 328.)**

doi: 10.7251/SPM1447329S

У фебруару 2013. године у издању Правног факултета Универзитета из Ријеке појавила се књига „Међународно кривично право“, чији су аутори др Берислав Павишић¹ (редовни професор Кривичног процесног права, Упоредног и међународног кривичног права и Криминалистике на Правном факултету у Риједи, гостујући професор на Правном факултету Универзитета у Мацера-ти/Италија, Полицијској академији у Загребу, предавач на постдипломским студијама на Средњоевропском Универзитету у Будимпешти, Факултету криминалистичких наука у Сарајеву и Правном факултету у Мостару) и др Тадија Бубаловић² (ванредни професор

¹ Објавио са сарадницима три универзитетска уџбеника, коментаре Кривичног закона и Закона о кривичном поступку Републике Хрватске у више издања, преводе хрватског Кривичног закона на италијански и шпански језик, већи број научних радова у домаћим и иностраним часописима, те хрватско - италијанско - хрватски рјечник кривичног права. Научне публикације овог аутора наишле су на широк одјек у професионалном аудиторјуму. Директор је Завода за кривичне науке Мошћенице Правног факултета у Риједи. Од 1968. до 1993. радио као судија у Општинском и Окружном, а од 1986. до 1993. године у Врховном суду Републике Хрватске.

² Између осталог, судија у Врховном суду Федерације БиХ у Сарајеву (1996–2009.) и адвокат у Загребу (1992–1996.). Био је члан радне групе Министарства правде БиХ за израду кривичних закона у Босни и Херцеговини, члан радне групе Министарства правде БиХ за имплементацију и праћење провођења кривичних закона у БиХ, те стални едукатор при Центру за едукацију судија и тужилаца у Федерацији БиХ. Као члан делегације Босне и Херцеговине (у својству консултанта за кривично право) учествовао је на међународној конференцији

Кривичног процесног права и Упоредног и међународног кривичног права на Правном факултету у Риједи и на правним факултетима у Тузли). Књига је заправо, истраживачки налаз свеобухватног вишегодишњег рада ових аутора.

Тема коју уџбеник обрађује изузетно је актуелна и у данашње вријеме у којем су и даље присутна масовна страдања, као резултат оружаних сукоба и унутрашњих немира, и постоји стална потреба да се суди њиховим починиоцима. Уз то, идеја универзалног кривичног правосуђа има своје коријене далеко уназад у људској историји. Али, тек су се у 20. вијеку такве идеје почеле конципирати као правна питања.³ На том путу, успостављање индивидуалне кривице у међународном праву имало је двије главне препреке: прво, у класичном међународном праву државе, а не појединци, су биле искључиви субјекти. Дакле, утврђивање кривичних норми међународног права је, прије свега, захтијевало признавање појединца као субјекта међународног права. Друго, било је неопходно да се превазиђе одбрамбени став држава према спољним утицајима, што је било укоријењено у концепту суверенитета. Обје препреке су на крају превазиђене. На том путу, развој међународног кривичног права подстакнут је општом тенденцијом савременог међународног права да се ојача положај појединца.

Уџбеник садржи укупно 11 глава: Глава I Међународно кривично право; Глава II Однос међународног кривичног и унутрашњег права; Глава III Локализација кривичног дјела; Глава IV Репресивна власт државе; Глава V Јурисдикција; Глава VI Међународна кривична дјела; Глава VII Међународна кривичноправна сарадња; Глава VIII Међународна полицијска сарадња; Глава IX Међународни судови; Глава X Кривично право Вијећа Европе (Европско кривично право у ширем смислу) и Глава XI Кривично

УН-а у Риму 1998. године, на којој је усвојен Статут сталног Међународног кривичног суда (ИСС).

³ О настанку међународног кривичног права, види Bassiouni, М.С. и Bassiouni, М.С. (1999), (ed.), *International criminal law*. Vol. 3, 2 изд., 31 и даље; Cassese, А. (2003). *International criminal law*. 15 и даље. Види такође Ahlbrecht, Н. (1999). *Geschichte der völkerrechtlichen Strafgerichtsbarkeit im 20. Jahrhundert*, 19 и даље.

право Европске уније (Европско кривично право у ужем смислу). Уз основни текст су дати и прилози (казала аутора и појмова, и пописи предмета који се спомињу у тексту према суду (или органу) пред којим су вођени). Испред текста је Тумач кратица.

Први дио (Међународно кривично право) садржи девет цјелина. У овом дијелу аутори се баве масовним страдањима као разлозима настанка међународног кривичног права, појмом међународног кривичног права, међународним кривичним правом у ужем и ширем смислу и међународним хуманитарним правом. Затим се даје осврт на историју и изворе међународног кривичног права и моделе којима се међународно кривично дјело укључује у национално законодавство. Средишња тема која се провлачи кроз овај дио уџбеника односи се на основна начела међународног кривичног права: начело законитости, презумпцију невиности окривљеног, начело примјене блажег закона, начело кривице, начело правичног поступка, начело *ne bis in idem*, право на дјелотворан правни лијек у кривичним стварима, право на накнаду штете због незаконитог хапшења или погрешне кривичне пресуде, начело незастаријевања најтежих међународних злочина и начело *aut dedere aut judicare*.

Поглавља о односу међународног кривичног права и унутрашњег права груписано је у пет цјелина. Након уводних напомена говори се о дуалистичком и монистичком схватању, обичајном међународном праву у уставима неких држава и примјени међународних уговора у појединим државама (уговори о незастаријевању међународних злочина, о људским правима и основним слободама, имунитету лица и неповредивости објеката и међународној кривичноправној сарадњи).

Трећи дио књиге посвећен је актуелним питањима локализације кривичног дјела. Садржи излагања уопште о мјесту кривичног дјела и мјесту извршења кривичног дјела у међународном праву (са посебним освртом на мјесто извршења кривичног дјела у статутима наднационалних судских органа и у међународним конвенцијама) и у хрватском законодавству.

Четврти дио обухвата репресивну власт државе. Разматрање је усмјерено на појам репресивне власти, репресивну власт међународне заједнице и државе, просторно, лично и временско важење кривичног закона. У контексту просторног важења кривичног закона пажња је посвећена начелима територијалности, закона заставе брода, закона регистрације ваздухоплова, реалности, активне и пасивне персоналности, универзалности и уступања кривичног гоњења.

У петом дијелу књиге обрађена је јурисдикција: појам, врсте и правила јурисдикције и сукоби јурисдикција и тачке везивања, те имунитети по међународном праву.

Шести дио (међународна кривична дјела) посвећен је детаљној обради злочина по међународном праву *stricto sensu*, геноцида, злочина против човјечности, ратних злочина и злочина агресије. Аутори скрећу пажњу и на проблем непоштовања међународног судства. Сљедећи у овој групи су транснационална кривична дјела, мучење, тероризам и остала транснационална кривична дјела.

У дијелу о међународној кривичноправној сарадњи аутори упућују читаоца на појам, врсте и начела и поједине облике међународне кривичноправне сарадње (мала међународна кривичноправна помоћ, признање и извршење страних кривичних одлука, пренос надзора над условно осуђеним и условно отпуштеним лицима и изручење) и Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима Републике Хрватске.

У осмом дијелу књиге обрађена је међународна полицијска сарадња. Пажња је посвећена уопштено међународној полицијској сарадњи, ИНТЕРПОЛУ и регионалној и двостраној полицијској сарадњи.

У деветом дијелу (Међународни судови) детаљно се анализирају суђење учиниоцима кривичних дјела послје Првог свјетског рата и кривични поступци након Другог свјетског рата (Међународни војни трибунал у Нирнбергу, Међународни војни трибунал за Далеки исток и резултати суђења након Другог свјетског рата). Слиједи разматрања о Међународном кривичном трибуналу за бив-

шу Југославију, Међународном кривичном трибуналу за Руанду, Међународном кривичном суду, мјешовитим (интернационализованим, хибридни) кривичним судовима и трибуналима (посебна вијећа за тешка кривична дјела у Источном Тимору, интернационализовани судови на Косову, Посебни суд за Сијера Леоне, ванредна вијећа у судовима Камбоџе и вијећа за ратне злочине Суда Босне и Херцеговине) и Посебном трибуналу за Либан.

Кривично право Вијећа Европе (десета глава) је по схватању аутора цјелина извора међународног регионалног права са значајним степеном међусобне повезаности.

Посљедњи једанаести дио обрађује Кривично право Европске уније. У његовој детаљној анализи аутори нас упућују на појам кривичног права у Европској унији, оснивачке уговоре до ступања на снагу Лисабонског уговора (Мастрихтски уговор, Амстердамски уговор, Уговор из Нице и акцијске програме: Тампере, Хаг, Стокхолм) и Лисабонски уговор. Пажња је посвећена и установама кривичног права у Европској унији: Европски налог за хапшење, Европски налог за прибављање доказа, Европски кривични испис, Налог за одузимање имовине или предмета и признање и извршење одлука о новчаној казни. Анализирају се затим органи кривично-правне и полицијске сарадње у Европској унији (EUROJUST, Европска правосудна мрежа, Судије за везу, EUROPOL и Европски уред за борбу против превара – OLAF) и заштита људских права у Европској унији, са посебним освртом на Суд Европске уније. Посљедњи у овом низу су кривично право Европске уније *de lege ferenda* и *Corpus Juris*.

Уџбеник обухвата међународно кривично право и транснационално и европско кривично право, и усмјерен је на главна питања тих дисциплина. На многим мјестима се износи пракса међународних и националних судова. Наслов је у свему усклађен с текстом. Структура текста је логично постављена, излагања сажета и прегледна. Аутори су одређени и јасни у изразу. Уложили су видљив напор да текст изложе јасно и прегледно, и то стилем, језиком и начином излагања материје прилагођеним потребама студената.

Реномирани издавач (Правни факултет, Ријека) потврђује да је ријеч о квалитетној, вриједној и актуелној књизи. Техничка опрема текста је на високом нивоу, што књигу чини прегледном и читљивом.

Премда не дају одговоре на сва истакнута питања, књига их недвосмислено подстиче и у томе је њена изузетна вриједност. Она је зато изврстан емпиријски материјал за даљња промишљања о структури односа у међународном кривичном праву чији се развој очекује и у будућности. С друге стране, мада се са ауторима не мора увијек сложити, не смије се изгубити из вида да су они за своје тврдње и изложене ставове изнијели опширне и веома логичне аргументе. Видљиво је наиме настојање да се износе ставови који су аргументовани. То је карактеристика цијеле књиге.

Текст књиге примјерен је као уџбеник студентима што је њен основни задатак, али ће, уз то, корисно послужити свима који се занимају за међународно, транснационално и европско кривично право. Ова књига ће засигурно бити од непроцјењиве користи свима који се интересују за ову област права.

На крају, бројност компаративних искустава и обухват књиге, уз истовремену фокусираност на неколико главних тема заједничких феномену међународног кривичног права и реноме аутора, наводе на закључак како је ријеч о врло занимљивој, важној и корисној књизи, која ће бити полазна тачка свакоме ко о међународном кривичном праву жели нешто знати. Са те позиције, читалац се врло информисано може усмјерити према даљњем истраживању општих питања повезаних са међународним кривичним правом.

Академик проф. др Миодраг Н. Симовић